

بررسی میزان امیدواری در بیماران تحت درمان با همودیالیز در مراکز آموزشی درمانی دانشگاه علوم پزشکی گلستان

لیلا ممشلی^۱، نادیا بازیار^۲، نیره قلی زاده فرد^۳، اکرم ثناگو^۴، لیلا جویباری^۴، مونا رضاپور اصفهانی^۳

۱. گروه پرستاری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علی آباد کتول، علی آباد کتول، ایران
۲. دانشجوی کارشناسی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران
۳. دانشجوی پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران
۴. دانشیار، دکترای آموزش پرستاری، مرکز تحقیقات پرستاری دانشگاه علوم پزشکی گلستان، ایران

توسعه پرستاری در سلامت / دوره نهم / شماره ۲ / پائیز و زمستان ۱۳۹۷

چکیده

زمینه و هدف: بیماران همودیالیزی اختلالات شدیدی در زندگی روزمره خود دارند و امید به زندگی در آینده را از دست داده اند و این موضوع در بیماران دیالیزی مقوله ی مهمی است که باید در نظر گرفته شود، این مطالعه با هدف تعیین میزان امیدواری در بیماران تحت درمان با همودیالیز انجام شد.

مواد و روش ها: این مطالعه توصیفی مقطعی بر روی ۱۰۶ بیمار تحت درمان با همودیالیز به روش نمونه گیری آسان در مراکز آموزشی و درمانی دانشگاه علوم پزشکی گلستان در سال ۱۳۹۴ انجام شد. برای جمع آوری اطلاعات از فرم ثبت اطلاعات مشخصات جمعیت شناختی و و از پرسشنامه امیدواری میلر برای سنجش امیدواری استفاده شد. داده های کمی پس از جمع آوری با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ و از آزمون های t مستقل، اسپیرمن مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها: نتایج آزمون t مستقل نشان داد که امیدواری با جنسیت، تأهل و سکونت ارتباط آماری معناداری ندارد ($P > 0.05$). تحلیل واریانس یک راه نیز نشان داد که بین مدت دیالیز، قومیت و تحصیلات با امیدواری ارتباط آماری معناداری وجود دارد ($P < 0.05$). هم چنین بین شغل و امیدواری ارتباط آماری معناداری وجود ندارد ($P > 0.05$). میانگین و انحراف معیار میزان موفقیت بیماران تحت درمان با همودیالیز در سه سال گذشته، حال و سه سال آینده بر اساس نردبان به ترتیب 9.11 ± 1.51 ، 7.56 ± 2.28 و 6.78 ± 2.73 بود. آزمون هم بستگی اسپیرمن نشان داد که بین تحصیلات با امیدواری ارتباط آماری معناداری وجود دارد ولی با جنسیت، قومیت، مدت دیالیز، شغل و سکونت ارتباط آماری معناداری وجود ندارد.

نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میانگین امیدواری کلی در بیماران در سطح مطلوب قرار دارد. امیدواری افراد معیار مهمی است که اثر بخشی مراقبت های بهداشتی را نشان می دهد، لذا با برگزاری کلاس های آموزشی برای افزایش سطح شناخت و آگاهی از بیماری خود و همچنین انجمن های خیریه برای کمک به افراد همودیالیزی بی بضاعت می توان به ارتقا در سلامت روان و میزان امیدواری آنها کمک نمود.

واژه های کلیدی: امیدواری، همودیالیز، بیمار

آدرس مکاتبه: گرگان، ابتدای جاده شصت کلا، مجموعه آموزش عالی فلسفی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان،

دانشکده پرستاری و مامایی بویه، مرکز تحقیقات پرستاری

Email: sanagoo@goums.ac.ir

مقدمه

نارسایی مزمن کلیه، کاهش غیرقابل برگشت و معمولاً پیش رونده در عملکرد کلیه ها است (۱). در سال های اخیر نارسایی مزمن کلیه روند رو به رشد داشته و منعکس کننده ی مشکل در سلامت عمومی جهان است (۲). بار بیماری های مزمن مانند بیماری مزمن کلیوی از بزرگترین چالش های سیستم های بهداشتی قرن بیست و یکم است. پیش بینی شده است که تا سال ۲۰۲۰، از میان یک میلیون نفر ۱۲۰۰ نفر به بیماری انتهایی کلیوی^۱ مبتلا خواهند شد (۳). نارسایی مزمن کلیه اگر درمان نشود در نهایت منجر به بیماری مرحله انتهایی نارسایی کلیه یا مرگ می شود (۴).

بیمارانی که به مرحله انتهایی بیماری کلیوی می رسند، برای زنده ماندن نیاز به انجام درمان های جایگزین کلیه شامل همودیالیز، دیالیز صفاقی و پیوند کلیه دارند. گرچه فراوانی روش های درمانی در خصوص جایگزینی کلیه در مناطق مختلف جغرافیایی متفاوت است، اما فراوان ترین روش مورد استفاده در اغلب بیماران، همودیالیز است (۵). درمان همودیالیز باعث محدودیت هایی مانند وابستگی به مرکز دیالیز، رژیم غذایی، مصرف مواد مخدر و مشکلات روانی- اجتماعی مانند محدودیت های زندگی اجتماعی، تغییرات نقش، غم، ناامیدی، افسردگی، اضطراب و عدم اطمینان در مورد آینده در این بیماران شده است (۶). همچنین عوارض جانبی داروها، بی حرکتی و خستگی مرتبط، ناتوانایی در کارها، اختلال عملکرد جنسی، ترس از مرگ و وابستگی به یک ماشین برای زندگی، بر کیفیت زندگی بیماران تحت دیالیز تأثیر فراوانی می گذارد (۷).

از طرفی هم مطالعات نشان دهنده ی این امر هستند که مرگ و میر در بیماران با نارسایی کلیه و همودیالیز ۲۰ برابر بیشتر از جمعیت عادی و علت بروز بیشتر مشکلات روان پزشکی است. همچنین شیوع افسردگی و میزان ناامیدی بالاتری در بیماران با دیالیز مزمن دیده شده است (۸-۱۰). در واقع همودیالیز به عنوان راه حلی در درمان نارسایی کلیه، علاوه بر

ESRD¹

مشکلات جسمی، سبب آسیب روانی و تغییرات در زندگی روزمره افراد می شود که به عنوان یک مشکل اجتماعی شناخته می شوند (۱۱). دهباشی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود میانگین نمره ی امید در بیماران مبتلا به بیماری مزمن کلیوی را ۱۷/۷ که در سطح پایین طبقه بندی می شود، بیان کردند (۱۲).

افراد دارای علائم ناامیدی بر این باورند که هیچ چیز برای آنها مؤثر نخواهد بود و درمان آن ها سودی ندارد، چرا که آنها به پیش بینی منفی اعتقاد دارند (۸). *Herth* و همکاران از دیرباز امید به زندگی را مقوله ای مهم بیان کردند که باید در این بیماران در نظر گرفته شود چرا که امید مکانیسم مهمی است که در بیماری های مزمن وجود دارد و می تواند باعث بهبودی و سازگاری فرد شود (۱۳). یکی از مهمترین عوامل مؤثر در سلامت، طول عمر، بهبود و ثبات بیماران، امید است (۱۴). *Cutner* به نقل از *Ting* بیان می کند یکی از دلایل شروع همودیالیز در بیماران مبتلا به نارسایی مزمن کلیوی ارتقای احساس خوب بودن و امیدواری در این بیماران می باشد (۱۵). امید، دادن قدرت به مردم در مقابله با چالش ها و غلبه بر غم، عامل مهمی در زندگی انسان ها است. و ناامیدی ناشی از مشکلات مقابله با بیماری، درمان طولانی مدت و مشکلات دیگر از کیفیت زندگی بیمار می کاهد و ممکن است منجر به بروز افسردگی عمومی شود (۱). *Yildirim* و همکاران، امید را مجموعه ای شناختی مبتنی بر احساس موفقیت ناشی از منابع گوناگون و مسیر ها می دانند. امید عاملی برانگیزاننده است و فرد را قادر می سازد مسیری را انتخاب کند که به نتیجه ای مثبت بیانجامد. امید نمادی از سلامت روحی و توانایی باور داشتن به احساس بهتر در آینده است. ناامیدی بر سلامتی و ابعاد روان شناختی افراد اثر منفی داشته و فاکتور خطری برای اختلال در این ابعاد است (۱۶). امید داشتن در مواجهه با یک بیماری مزمن یک روند بی پایان است و تأثیر مثبتی بر سلامت افراد دارد، زیرا افراد را قادر می سازد تا با بحران، حفظ کیفیت زندگی، رضایت در دستیابی به اهداف سالم و ارتقاء سلامت کنار بیایند (۱۰، ۱۷). امید عاملی است که درحیطه ی مقابله با دردهای مزمن یا رویدادهای تهدیدکننده ی زندگی،

ارزش درمانی دارد (۱۸) و یکی از مهم ترین منابع سازگاری در بیماران با نارسایی مزمن کلیه است و توجه به مفهوم امید جزء ضروری برنامه های درمانی است و از طرفی ناامیدی یکی از مهم ترین عوامل عدم تمایل به ادامه درمان است. در واقع ناامیدی برابر مرگ است (۱۹). به همین دلیل لازم است به میزان امید به زندگی این بیماران توجه زیادی شود، لذا پژوهشگران بر آن شدند تا به بررسی میزان امیدواری در بیماران تحت درمان با همودیالیز در مراکز آموزشی درمانی دانشگاه علوم پزشکی گلستان بپردازند.

روش بررسی

پژوهش حاضر مطالعه ای توصیفی-مقطعی است که در سال ۱۳۹۴ در بخش های همودیالیز دو مرکز آموزشی و درمانی دانشگاه علوم پزشکی گلستان، بخش همودیالیز بیمارستان پنج آذر گرگان و بخش همودیالیز بیمارستان مطهری گنبد کاووس انجام شد. ۱۰۶ بیمار به روش نمونه گیری در دسترس به مطالعه وارد شدند. معیار ورود به مطالعه شامل: ابتلای فرد به بیماری کلیوی مرحله نهایی که به طور ثابت تحت برنامه ی درمان با همودیالیز باشد، عدم ابتلا به اختلالات شناختی، شنوایی و بینایی، حداقل ۶ ماه از شروع درمان فرد از با روش همودیالیز گذشته باشد و حداقل هفته ای یک بار به مدت سه تا چهار ساعت تحت همودیالیز قرار بگیرد و معیار خروج از مطالعه عدم همکاری و منصرف شدن از ادامه شرکت در مطالعه به هر دلیلی بوده است.

ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه دو بخشی که حاوی: بخش اول مشخصات جمعیت شناختی و بالینی بیماران که شامل: جنسیت، سن، قومیت، تحصیلات، تأهل، شغل، مدت دیالیز بود. بخش دوم پرسشنامه امید به زندگی *Miller (MHS)*^۲ که در سال ۱۹۸۸ توسط *Miller & Powers* ساخته شد (۲۰). پرسشنامه امید به زندگی میلر از نوع آزمون های تشخیصی است و شامل ۴۸ جنبه از حالت های امیدواری و درماندگی است که گوپه های قید شده در آن بر مبنای تظاهرات آشکار یا پنهان رفتاری در افراد امیدوار یا ناامید

^۲Miller Hope Scale

برگزیده شده اند. هر سؤال نماینده یکی از نشانه های رفتاری است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس ۵ درجه ای لیکرت (بسیار مخالف: ۱، مخالف: ۲، بی تفاوت: ۳، موافق: ۴ و بسیار موافق: ۵) تنظیم شده است. هر فرد با انتخاب جمله ای که در رابطه با او صدق می کند امتیاز کسب می کند. ارزش های نمره ای هر جنبه از ۱ تا ۵ تغییر می کند. جمع امتیاز کسب شده مبین امیدواری یا ناامیدی است. در آزمون *Miller* دامنه امتیازات کسب شده از ۴۸ تا ۲۴۰ متغیر است و چنانچه فردی امتیاز ۴۸ را کسب کند، کاملاً درمانده تلقی می شود. نمره ۲۴۰ بیشترین امیدواری را نشان می دهد. ۱۲ جمله از پرسشنامه میلر از ماده های منفی تشکیل شده اند که در ارزشیابی و نمره گذاری، این شماره ها برعکس نمره می گیرند. این شماره ها عبارتند از: ۳۹-۳۸-۳۴-۳۳-۳۱-۲۸-۲۷-۲۵-۱۸-۱۶-۱۳-۱۱. نمره بین ۴۸ تا ۹۶ امید فرد، کم است. نمره بین ۹۶ تا ۱۴۴، امید فرد، متوسط است. نمره بالاتر از ۱۴۴، امید فرد، زیاد است. نادری و همکاران (۱۳۸۹) برای تعیین روایی این پرسشنامه، از نمره سؤال ملاک استفاده کرد. به این ترتیب که نمره کل پرسش نامه با نمره سؤال ملاک همبسته شده است و مشخص شد که بین این دو رابطه مثبت معناداری وجود دارد ($p < 0/001$ و $r = 0/86$). برای تعیین پایایی پرسشنامه از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده کرد که ضرایب آن به ترتیب ۰/۹۰ و ۰/۸۹ بوده است (۲۱). مطالعات متعددی در ایران روایی و پایایی این پرسشنامه را سنجیده اند و به قابل اعتماد و اعتبار بودن پرسشنامه *Miller* گواهی داده اند (۲۲، ۲۳). در نهایت از بیماران میزان موفقیت آن ها در احساس امیدواری را در طی سه دوره، سه سال گذشته، حال حاضر و سه سال آینده در یک نردبان ۱۰ پله ای پرسیده شد.

در این مطالعه پژوهشگر بعد از کسب مجوز از معاونت پژوهشی و کسب رضایت آگاهانه از بیماران و جلب مشارکت بیماران و اطمینان از گمنامی اطلاعات و حفظ حق کناره گیری از مطالعه در هر زمان در این مطالعه به بیمارستان های مربوطه مراجعه نمود و پرسشنامه را تکمیل کرد.

درصد افراد قومیت فارس، ۴۳/۴ درصد افراد بی سواد، ۸۷/۷ درصد بیکار بودند و ۸۲/۱ درصد بیماران به مدت ۱-۴ سال تحت دیالیز قرار داشتند. میانگین و انحراف معیار میزان موفقیت بیماران تحت درمان با همودیالیز بر اساس نردبان در سه سال گذشته ۹/۱۱±۱/۵۱، حال حاضر ۷/۵۶±۲/۲۸ و سه سال آینده ۶/۷۸±۲/۷۳ بود (جدول شماره ۱).

داده های کمی (اطلاعات پرسشنامه) پس از جمع آوری با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ و بهره جستن از آزمون های پارامتری *t* مستقل و ANOVA و رگرسیون خطی مورد تحلیل قرار گرفتند. یافته ها

یافته های پژوهش در زمینه مشخصات جمعیت شناختی بیماران همودیالیزی نشان داد که ۵۳/۸ درصد از بیماران مذکر، ۳۴ درصد افراد در گروه سنی ۶۱-۹۳ سال، ۵۵/۷

جدول شماره ۱- میزان موفقیت بیماران تحت درمان با همودیالیز در سه سال گذشته، حال و سه سال آینده براساس نردبان

زمان و احساس موفقیت	میانگین و انحراف معیار	حداکثر ناامیدی و حداکثر امیدواری
سه سال گذشته	۹/۱۱±۱/۵۱	۳(۱۰)
زمان حال	۷/۵۶±۲/۲۸	۲(۱۰)
سه سال آینده	۶/۷۸±۲/۷۳	۱(۱۰)

نتایج آزمون *t* مستقل نشان داد که امیدواری با جنسیت، تأهل و سکونت ارتباط آماری معناداری ندارد (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲- آزمون *t* مستقل برای مقایسه میانگین نمره امیدواری در گروه های جنسیت، تأهل، سکونت

P	T	انحراف معیار	میانگین	گروه	
				جنسیت	تاهل
۰/۱۶۴	-۱/۴۰۲	۲۵/۲۸	۱۶۴/۰۸	زن	جنسیت
		۲۴/۸۸	۱۷۰/۰۹	مرد	
۰/۴۷۷	۰/۷۱۴	۲۳/۸۰	۱۷۱/۴۴	متاهل	تاهل
		۲۵/۵۷	۱۶۶/۷۷	مجرد	
۰/۶۱۳	۰/۵۰۷	۲۴/۰۶	۱۶۸/۹۶	گنبدکاوس	سکونت
		۲۶/۵۱	۱۶۶/۴۷	گرگان	

دارد. هم چنین بین شغل و امیدواری ارتباط آماری معناداری وجود ندارد (جدول شماره ۳).

تحلیل واریانس یک راهه نیز نشان داد که بین مدت دیالیز، قومیت و تحصیلات با امیدواری ارتباط آماری معناداری وجود

جدول شماره ۳- تحلیل واریانس یک راهه برای مقایسه نمره امیدواری در گروه های مدت دیالیز، قومیت، شغل

P	F	گروه	
۰/۰۱۷	۳/۵۷	مدت دیالیز	نمره امیدواری
۰/۰۳۸	۲/۹۱	قومیت	
۰/۶۲	۰/۴۷	شغل	
۰/۰۳۲	۲/۷۵	تحصیلات	

آزمون هم بستگی اسپیرمن نشان داد که بین تحصیلات با امیدواری ارتباط آماری معنا داری وجود دارد ولی با جنسیت، قومیت، مدت دیالیز، شغل و سکونت ارتباط آماری معنا داری وجود ندارد (جدول شماره ۴).

جدول شماره ۴- تحلیل همبستگی اسپیرمن برای مقایسه نمره امیدواری در گروه ها بر اساس مدت دیالیز، تحصیلات، قومیت، شغل، سکونت، قومیت، جنسیت

جنسیت	قومیت	سکونت	شغل	تحصیلات	مدت دیالیز		
۰/۱۵۲	۰/۱۳۵	-۰/۰۰۴	۰/۰۹۸	۰/۲۹۴	-۰/۱۳۵	R	نمره امیدواری
۰/۱۲۱	۰/۱۶۶	۰/۹۷۰	۰/۳۱۹	۰/۰۰۲	۰/۱۶۸	P	

محدوده‌ی امید بالا قرارداداشت (۲۵). در مطالعه *Balsanelli* و همکاران (۲۰۱۱) سطح امید بالا در بیماران دیابتی و سرطانی نشان داده شده است. روحیه امیدوارانه از عوامل مهم در بیماران همودیالیزی است و اثرات زیادی در سازگاری بیماران با شرایط خود در روند درمان دارد (۲۶). امید تجربه آگاهانه ای نیست، ولی هرگاه شخص در دشواری ها و بحران های زندگی قرار گیرد، احساس امیدواری در فرد امیدوار زنده می شود و این امید است که بعد از بحران ها آرامش را به فرد باز می گرداند (۲۷). افراد امیدوارحتی در مرحله ی پیشرفته بیماری از فرصت های باقی مانده و از صرف وقت بیشتر با خانواده لذت می برند (۲۸). معنای امیدواری بی نهایت در بیماران با نارسایی کلیه مهم است زیرا این نگرش آن ها را تشویق می کند تا موقعیت زندگی آن ها از وضعیت تشخیص بیماری تا پیوند کلیه تغییر یابد. که با پیوند کلیه درمان می

بحث و نتیجه گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میانگین نمره امیدواری کلی در بیماران در سطح مطلوب قرار دارد (میانگین: ۱۶۷/۷۶) (چارک اول، دوم، سوم به ترتیب ۱۵۴/۵۰، ۱۷۱، ۱۸۷). که این یافته با مطالعه *Orlandi* و همکاران (۲۰۱۲)، مطالعه فولادی و همکاران (۱۳۹۲)، دهباشی و همکاران (۱۳۹۳) و *Park & Yoo* (۲۰۱۶) در یک راستا می باشد و امید اکثریت بیماران در سطح بالا گزارش شده است (۲۴-۲۳-۹-۱۲). در سایر مطالعات صورت گرفته جهت بررسی امید در بیماری های مزمن نیز تشابه نتایج با مطالعه حاضر مشاهده می شود. مطالعه بالجانی و همکاران (۱۳۹۰) که بر روی بیماران سرطانی صورت گرفته بود، میانگین نمره ی امید این بیماران با استفاده از شاخص امید هرث به دست آمده بود که در

زندگی بر دوش آن‌ها نیست، بنابراین این موضوع فاکتور مهمی در این بیماران به نظر می‌رسد. هم چنین مطالعه *Ercan* و همکاران (۲۰۱۸) نشان داد که ناامیدی در افرادی که بیوه بودند یا مطلقه بودند بیشتر بود. اگر چه در مطالعه ی آن‌ها متغیر ناامیدی مورد بررسی قرار گرفته است (۱).

مطالعه حاضر نشان داد که بین سطح تحصیلات و میزان امیدواری ارتباط مستقیم و معنا دار وجود دارد ($p < 0/001$) که با مطالعه *Oztunc* و همکاران ۲۰۱۳ هم خوانی دارد (۳۵). ولی با مطالعات متعددی هم خوانی ندارد (۳۱-۲۴-۱).

پژوهش حاضر نشان داد که بین مدت زمان دیالیز و میزان امیدواری رابطه عکس برقرار بود به طوری که هرچه طول مدت دیالیز افزایش می‌یافت، سطح امیدواری بیماران کاهش پیدا می‌کرد. این یافته با مطالعه *Ercan* و همکاران (۲۰۱۸)، *Gau* و همکاران (۲۰۱۶) و دهباشی و همکاران (۱۳۹۳) هم خوانی دارد (۲۹-۱۲-۱)، ولی با مطالعه حجازی و همکاران (۱۳۹۳) هم خوانی ندارد. مطالعه آن‌ها نشان داد که با افزایش طول مدت دیالیز نمره امید افزایش می‌یافت (۳۱).

در مطالعه حاضر نیز باید به این نکته مهم توجه داشت که درصدی از بیماران از امیدواری قابل قبولی برخوردار نبودند. محققان بر این باورند که افراد در مرحله ی اول نا امید و سپس افسرده می‌شوند. ناامیدی بر سلامتی و ابعاد روان شناختی افراد اثر منفی داشته و عامل خطری مهم برای ایجاد اختلال در این ابعاد است (۳۶). شواهد نشان می‌دهد که این بیماران به دلایل متعددی از جمله ناامیدی از ادامه دیالیز سرباز زدند (۳۷)، لذا اتخاذ روش‌های مشاوره و روان شناسی به عنوان یک اولویت مهم در مراکز درمانی می‌بایست مورد توجه مسئولین و مدیران بهداشت و درمان قرار گیرد که به واسطه ی آن نقش تأثیرگذاری بر رفع بسیاری از مشکلات روانی ناشی از ناامیدی که مددجویان را درگیر خود ساخته و کیفیت زندگی آنها را کاهش می‌دهد، خواهد داشت.

امیدواری افراد معیار مهمی است که اثر بخشی مراقبت‌های بهداشتی را نشان می‌دهد و با برگزاری کلاس‌های آموزشی برای افزایش سطح شناخت و آگاهی از بیماری خود و هم

شوند و اگر پیوند نشوند با امیدواری حداقل زندگی طولانی تری و با کیفیتی خواهند داشت (۲۹). امید یک عامل تعیین کننده سلامت روان است که اعتقاد دارد وضعیت فعلی می‌تواند اصلاح شود و روزها یا لحظات بهتری برسد (۳۰). پرورش امید به آینده منجر به بهبود مراقبت از خود و بهبود قدرت بر غلبه بر بیماری می‌گردد و در پیشگیری از عوارض مؤثر واقع می‌گردد، بنابراین برای بیماران همودیالیزی پیشرفت امیدواری ضروری می‌باشد (۲۴). هم چنین این یافته با مطالعه حجازی و همکاران (۱۳۹۳) (۳۱) همسو نمی‌باشد. افراد دارای امید پایین، متوسط و بالا به ترتیب ۷۹ درصد، ۱۷/۷ درصد و ۳/۲ درصد بود. این تضاد در نتایج می‌تواند به تفاوت فرهنگی، کیفیت مراقبت‌های درمانی، وضعیت اقتصادی، میزان حمایت اجتماعی دریافت شده باشد و از طرفی ویژگی‌های فردی مورد پژوهش می‌تواند عامل مهم تأثیر گذار در ایجاد چنین نتایجی باشد.

مطالعه حاضر نشان داد که با افزایش سن بیمار میزان امیدواری به طور معنی داری کاهش می‌یابد. این یافته با مطالعه *Ercan* و همکاران (۲۰۱۸) هم سو می‌باشد (۱) ولی با مطالعه *Orlandi* و همکاران (۲۰۱۲) که امید به زندگی در سالمندان بیشتر بوده است. هم خوانی ندارد (۹).

مطالعه حاضر نشان داد که بین جنس با امیدواری اختلاف معنی داری وجود ندارد. این یافته با مطالعه دهباشی و همکاران که امید در مردان بیشتر از زنان بود، هم خوانی ندارد (۱۲).

یافته‌های مطالعه حاضر نشان دهنده این است که میانگین امیدواری در افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد می‌باشد. این یافته با مطالعه آقاجانی و همکاران (۱۳۹۴)، *vellone* و همکاران (۲۰۰۶) و *Park & Yoo* (۲۰۱۶) هم خوانی دارد (۲۴-۳۲-۳۳). و با مطالعه دهباشی و همکاران (۱۳۹۳)، الله بخشیان و همکاران (۱۳۸۹) حجازی و همکاران (۱۳۹۳) هم خوانی ندارد. (۳۱-۳۴-۱۲). در تبیین این تضاد در نتایج می‌توان تفاوت در نوع بیماری، شخصیت افراد و حمایت اجتماعی و خانواده را در نظر گرفت و این که افراد مجرد وابسته به شخص دیگری همانند زمان تأهل نمی‌باشند و بار مسئولیت

چنین انجمن های خیریه برای کمک به افراد همودیالیزی بی بضاعت می توان به ارتقا در سلامت روان و میزان امیدواری آنها کمک نمود.

لازم به ذکر است در این مطالعه مشکل در انتخاب بیماران به دلیل مسائلی مانند بیماری، عدم تمایل برای همکاری و مشکلات شخصی و فرهنگی آن ها خارج از کنترل پژوهشگر بود و از مشکلات و محدودیت های طرح انجام شده به شمار می رود.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حاصل طرح پژوهشی مصوب با کد به شماره ۳۵۶۱۹۱۱۲۷۴۱ از دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گلستان می باشد. که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی گلستان در دانشکده پرستاری و مامایی به اجراریسیده است. از مدیر خدمات پرستاری، پرسنل، مسئولین، پرستاران بیمارستان ۵ آذر شهرستان گرگان و بیمارستان مطهری شهرستان گنبد کاووس که در تمام مراحل این پژوهش صمیمانه با ما همکاری نمودند، کمال تشکر و امتنان را داریم. در نهایت از کلیه بیمارانی که در اجرای این طرح پژوهشی با ما همکاری نمودند قدردانی نموده و سلامتی آن ها را از درگاه خداوند متعال خواستاریم.

References

1. Ercan F, Demir S. Hopelessness and Quality of Life Levels in Hemodialysis Patients. *Gazi Medical Journal*. 2018;29(3).
2. Guo H, Zhang L. Resveratrol provides benefits in mice with type II diabetes-induced chronic renal failure through AMPK signaling pathway. *Exp Ther Med*. 2018;16(1):333-41. doi: 10.3892/etm.2018.6178.
3. Zheng J, You LM, Lou TQ, Chen NC, Lai DY, Liang YY, et al. Development and psychometric evaluation of the Dialysis patient-perceived Exercise Benefits and Barriers Scales. *Int J Nurs Stud*. 2010;47:166-80.
4. Rame Miftari AN, Topçiu-Shufta V, Miftari V, Murseli A, Haxhibeqiri V. Impact of Gate 99mTc DTPA GFR, Serum Creatinine and Urea in Diagnosis of Patients with Chronic Kidney Failure. *Acta Inform Med*. 2017;25(2):99. doi: 10.5455/aim.2017.25.99-102.
5. Veerappan I, Arvind R, Ilayabharthi V. Predictors of quality of life of hemodialysis patients in India. *Indian J Nephrol*. 2012;22(1):18. doi: 10.4103/0971-4065.91185.
6. Griva K, Davenport A, Harrison M, Newman S. An evaluation of illness, treatment perceptions, and depression in hospital- vs homebased dialysis modalities. *J Psychosom Res* 2010; 69: 363-70. doi: 10.1016/j.jpsychores.2010.04.008
7. Saeed Z, Ahmad AM, Shakoor A, Ghafoor F, Kanwal S. Depression in patients on hemodialysis and their caregivers. *Saudi J Kidney Dis Transpl*. 2012;23(5):946. doi: 10.4103/1319-2442.100869.
8. Andrade SV, Sesso R, Diniz DHdMP. Hopelessness, suicide ideation, and depression in chronic kidney disease patients on hemodialysis or transplant recipients. *Brazilian Journal of Nephrology*. 2015;37(1):55-63.
9. Orlandi FdS, Pepino BG, Pavarini SCI, Santos DAd, Mendiondo MSZd. The evaluation of the level of hope of elderly chronic kidney disease patients undergoing hemodialysis. *Rev Esc Enferm USP*. 2012;46(4):900-5.
10. Oraki M, Bayat Sh, Najafi M, Noor Mohammadi A. The Relationship between Metacognition Beliefs, Life Expectancy, and Quality of Life and Hospital Depression in Kidney Patients Undergoing Hemodialysis in the City of Karaj. *Sadra Medical Science Journal*. 2018;6(2):87-100 [In Persian].
11. Hojjati H, Taheri N, Akhundzade G, Heydari B, Sharifnia S. H. Resorting to pray rate in hemodialysis patients of Golestan province. *Iran J Crit Care Nurs*. 2010;3(2):75-9 [In Persian].
12. Dehbashi F, Sabzevari S, Tirgari B. The relationship between spiritual well-being and hope in Hemodialysis patients referring to the Khatam Anbiya hospital in Zahedan 2013-2014. *Med Ethics*. 2015 Jan 1;9(30):77-97 [In Persian].
13. Herth K, editor *The relationship between level of hope and level of coping response and other variables in patients with cancer*. *Oncol Nurs Forum*; 1989. ; 16(1):67-72.
14. Mohammadi F, Fard FD, Heidari H. Effectiveness of logo therapy in hope of life in the women depression. *Procedia Soc Behav Sci*. 2014;159:643-6.
15. Kutner NG. *Quality of life and daily hemodialysis*. 2004 ; 17(2):92-80
16. Yildirim Y, Sertoz O. *The Relationship of pain and hopelessness in patients with cancer*. *Journal Treat Approaches*. 2008;557(12):147-52.
17. Pilger C, Rampari EM, Waidman MAP, Carreira L. *Hemodiálise: seu significado e impacto para a vida do idoso*. *Esc Anna Nery Rev Enferm*. 2010;14(4):677-8
18. Suzan, F. *khodabakhshi koolae, A. Falsafinejad, M. The effects of group logo-therapy on life expectancy and sleep quality in elderlies of boarding center of Tehran city*. *Journal of Reaserch on Religion & Health*. 2015;1(3):11-18. persian
19. Afazel MR, Aghajani M, Morassaie F. *The effects of spiritual counseling on the hope in hemodialysis patients: A clinical trial study*. *Journal of Evidence-Based Care*. 2013;3(9):19-28.
20. Miller, J. F. & Powers, M. J. 1988. *Development of an instrument to measure hope*. *Nursing Research*.
21. Naderi F, Hosseini M. *The relationship between life expectancy and psychological hardiness in male and female students of Islamic Azad University of Gachsaran Branch*. *Journal of Women and Society*. 2010;1(2):123-41 [In Persian].
22. Abolghasami Sh, Saeadi S, Morri Najaf N. *The effect of Guided Imagery and logo therapy on Depression, Anxiety and Hopefulness in Women with Cancer in Ahwaz*. *Journal of Women and Culture*. 2010;5:31-47 [In Persian].

23. Fouladi Z, Ebrahimi A, Manshaei GH, Afshar H, Fouladi M, Investigation of relationship between positive psychological variables (spirituality and hope) psychopathology (depression, stress, anxiety) and quality of life in hemodialysis patients Isfahan – 2012, *J Res Behave Sci* 2014; 11(6): 567-577 [In Persian].
24. Park GY, Yoo EK. A Study on Hope in Hemodialysis Patients. *Advanced Science and Technology Letters*. 2016;128:244-46. <http://dx.doi.org/10.14257/astl.2016.128.48>
25. Baljani E, Arax M, Mohammad Alizadeh S, Hope in cancer patients referred to Ghazi Hospital's of Tabriz, *J Nurs Midwifery Shahid Beheshti Univ Med Sci* 2012; 21(75):1-8 [In Persian].
26. Balsanelli ACS, Grossi SAA, Herth K, Assessment of hope in patients with chronic illness and their family or caregivers, *Acta Paul Enferm* 2011; 24(3): 354-358.
27. Billington E, Simpson J, Unwin J, Bray D, Giles D. Does hope predict adjustment to end-stage renal failure and consequent dialysis? *Br J Health Psychol*. 2008 Nov; 13(Pt 4): 683-99. DOI: 10.1348/135910707X248959
28. Kim Y, Evangelista LS. Relationship between illness perceptions, treatment adherence, and clinical outcomes in patients on maintenance hemodialysis. *Nephrol Nurs J*. 2010 May-Jun; 37(3): 271-80.
29. Gao Y, Zhou Y, Guo C-X, Zhao J-F. The relationship among hope, symptom distress, social support, coping style and monthly income in maintenance hemodialysis patients: a structural equation model. *Int J Clin Exp Med*. 2016;9(10):19717-24.
30. Ottaviani AC, Souza ÉN, Drago NdC, Mendiondo MSZd, Pavarini SCI, Orlandi FdS. Hope and spirituality among patients with chronic kidney disease undergoing hemodialysis: a correlational study. *Rev Lat Am Enfermagem*. 2014;22(2):248-54. doi: 10.1590/0104-1169.3323.2409.
31. Hejazi S, Nikbakht Sh, Nasiri ZarrinGhabaee D, Akaberi A, Nazari Sheyhaki A. Hope in caregivers and hemodialysis patients. *J North Khorasan Univ Med Sci*. 2014;6(4):807-17 [In Persian].
32. Aghajani M, Morasaei F, Mirbagher Ajorpaz N. Relationship between religious belief and hope in hemodialysis patients: A cross sectional study. *Islam and Health Journal*. 2015; 2(1): 19-25 [In Persian].
33. Vellone E, Rega ML, Galletti C, Cohen MZ. Hope and related variables in Italian cancer patients. *Cancer nurs*. 2006; 29(5): 356-66.
34. Allahbakhshian I M, Jaffarpour M, Parvizi S, Haghani H. A Survey on relationship between spiritual wellbeing and quality of life in multiple sclerosis patients. *Zahedan J Res Med Sci*. 2010; 12(3):29-33 [In Persian].
35. Oztunc G, Yesil P, Paydas S, Erdogan S, Social Support and Hopelessness in Patients with Breast Cancer, *Asian Pac J Cancer Prev* 2013; 14(1): 571-578.
36. Purushotham A, Bains S, Lewison G, Szmukler G, Sullivan R. *Ann Oncol. Annals of oncology*. 2013;24(9):2274-8. doi: 10.1093/annonc/mdt214.
37. Tezel A, Karabulutlu E and Sahin O. Depression and perceived social support from family in Turkish patients with chronic renal failure treated by hemodialysis. *J Res Med Sci* 2011; 16: 666-673.

Evaluation of hopefulness in patients undergoing hemodialysis in Golestan University of Medical Sciences

Leila Mamashli¹, Nadia Baziar², Naiyereh Gholy zadeh Fard³, , Leila Jouybari⁴, Akram Sanagoo⁴, Mona Rezapour Esfahani³

1. Department of Nursing, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran

2. Graduate Student of Nursing, Student Research Committee, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

3. medical student, Student Research Committee, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

4. Associate Professor, Ph.D Nursing Education, Nursing Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Iran

Abstract

Background & Aim: Hemodialysis patients have severe disabilities in their daily lives and have lost hope for life in the future, and this issue in dialysis patients is an important consideration to be considered. The aim of this study was to determine the level of hope in patients treated with Hemodialysis was done.

Materials & Method: This descriptive cross-sectional study was performed on 106 patients undergoing hemodialysis by convenience sampling in Golestan University of Medical Sciences in 1394. Demographic characteristics were used for collecting data and Miller's hopefulness questionnaire was used to measure hope. Quantitative data were analyzed by SPSS software version 16 and analyzed by independent t-test, ANOVA and linear regression.

Results: Independent T-test showed that hopefulness with sex, marital status and residence was not statistically significant ($P > 0.05$). One way analysis of variance also showed that there is a significant relationship between dialysis duration, ethnicity, and education with hopefulness ($P < 0.05$). Also, there is not a significant relationship between job and hope ($P > 0.05$). Spearman correlation test showed that there is a significant statistical relationship between education with hope, but there is no significant relationship with gender, ethnicity, duration of dialysis, occupation, and residence.

Conclusion: The results of this study showed that the mean total hope in patients is at the desired level. People's Hope is an important benchmark that shows the effectiveness of health care. Therefore, by conducting training courses to increase the level of knowledge and awareness of their illness, as well as charity associations, helping poor people with hemodialysis can be improved mental health And their hopefulness.

Keywords: Hope, hemodialysis, patient